

Till:

Landstinget Sörmland
Kultur & Utbildning
611 26 Nyköping

kultur.utbildning@dll.se

Stockholm 21 september 2018

KLYS synpunkter på remissversionen av Sörmlands kulturplan 2019-2022 (Dnr: KN-KUS18-0048)

KLYS har tagit del av Landstinget Sörmlands remissversion av regional kulturplan för perioden 2019-2022 och vill för de yrkesverksamma kulturskaparnas räkning härmed lämna följande synpunkter. I varje avsnitt i detta yttrande finns kortfattade kommentarer och förslag, där vi sammanfattar våra synpunkter och förslag till korrigeringar eller kompletteringar.

1 Inledning

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – företräder via sina 14 medlemsorganisationer ca 30 000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Dessa arbetar som bl a författare, dramatiker, journalister, bildkonstnärer, musiker, kompositörer, tonsättare, regissörer, skådespelare, filmare och dansare. Organisationerna samarbetar under KLYS paraply i frågor som rör t ex kulturpolitik, upphovsrätt, arbetsmarknad, trygghetssystem och yttrandefrihet.

KLYS utgör en samlad röst för Sveriges kulturskapare i den nationella kulturpolitiken. Samverkansmodellens inträde i den svenska kulturpolitiken har, förutom ett nytt sätt att fördela statliga bidrag till regional kulturverksamhet, inneburit en etablering av en ny kulturpolitisk karta där samverkan och dialog på alla plan är satt i fokus: mellan stat, region och kommun och där också det professionella kulturlivet och civilsamhället ska delta i dialogen.

Enligt förordningen ska de regionala kulturplanerna tas fram ”efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället”. Att använda sig av professionella kulturskapare som experter på sitt konstområde är ett utmärkt sätt att ta tillvara de professionella kulturskaparnas regionala erfarenheter, att utveckla diskussionen om kulturskaparnas villkor och att formulera en regional konstnärspolitik.

Formen för samråd väljer landstinget själv. KLYS verkar för att dialoger sker i formaliserad form, dvs. att det finns en kontinuitet och långsiktiga strategier för att involvera professionella kulturskapare i dialog runt kulturplanens framtagande, genomförande och uppföljning. Förra året undersökte vi det regionala samrådsarbetet med kulturskapare i landet och lanserade under hösten 2017 en samrådsguide med rekommendationer för samrådsarbetet i regionerna. Se länk nedan¹ samt bilaga till detta yttrande.

KLYS verkar också för att samråden, där yrkesverksamma kulturskapare bidrar som experter, arvoderas. Vi har för ändamålet tagit fram särskilda arvodesrekommendationer i samarbete med våra

---

¹ http://www.klys.se/wp-content/uploads/2015/11/KLYS_broschyr_samradsguide_2017.pdf

medlemsorganisationer. När det gäller konsult/expertuppdrag t ex för deltagande i regionala samråd, har KLYS justerat upp arvodet fr.o.m. 1 januari 2018, eftersom den tidigare relativt låga arvodesnivån legat still i drygt fem år.

En av KLYS viktigaste frågor, som även gäller arbetet med regionala kulturplaner och samverkansmodellen, är att principen om armlängds avstånd används och värnas. Denna princip har skapats för att konsten ska kunna stå fri från politiska viljor, och är av yttersta vikt för att konstnärlig frihet ska kunna upprätthållas och att demokratiska samtal ska kunna ske i samhället. Enligt principen ska konstnärliga och kvalitativa bedömningar inte göras av den politiska sfären utan av sakkunniga ämnesexperter, yrkesverksamma kulturskapare och konstnärliga ledare, t ex i särskilda referensgrupper och bedömningskommittéer. KLYS bevakar också hur konstnärlig kvalitet och utveckling får utrymme, hur mångfalden inom kulturen främjas samt balansen mellan kultur- och aspektpolitik av olika slag.

KLYS vill i detta yttrande uppmärksamma Landstinget Sörmland på den aktuella konstnärspolitiska utredningen som presenterades våren 2018, och det faktum att det i utredningen konstateras att "förutsättningarna för konstnärer att etablera sig och verka i landets regioner behöver förbättras".²

Här nedan följer en sammanfattning av KLYS mest centrala bevakningsområden, när det gäller regionala kulturplaner och regional kultur- och konstnärspolitik:

Grundläggande värden

- Hur bevakar kulturplanen kulturens egenvärde och balansen mot aspektpolitik?
- Bidrar den här satsningen till konstnärlig kvalitet och förnyelse?
- Hur arbetar landstinget med principen om armlängds avstånd?
- Hur arbetar landstinget med att främja mångfald inom kulturen?

Kulturskapares villkor

- Vilka förutsättningar behövs för att professionella kulturskapare inom alla konstområden ska kunna verka i länet? Hur formuleras regional konstnärspolitik i landstinget?
- Vilka målsättningar formulerar landstinget utifrån betydelsen av rimliga avtal och ersättningar till kulturskapare för deras arbete?
- Hur kan regionalt verksamma kulturskapare stödjas med kompetensutveckling och vidareutbildning? Hur kan man på andra sätt stödja de yrkesverksamma som vill utvecklas och vara kvar i länet?
- Hur diskuterar och synliggör landstinget skillnaden i villkor mellan yrkesutövande och ideella utövare?
- Vilka stödfunktioner finns för professionella kulturskapares företagande i länet?
- På vilka sätt kan länet och dess kommuner integrera kulturskapare som självklar samarbetspart?

Kulturell infrastruktur

- Hur ser utbudet ut av lokaler för mötesplatser och arbetsplatser i länet? D.v.s. replokaler/verkstäder/träningslokaler/inspelningsstudios m m. Vad kan byggas ut, förstärkas lokalt och/eller regionalt?
- Vilken strategi formulerar landstinget i sin kulturplan angående samspelet mellan institutioner och det fria kulturlivet?
- Vilka regionöverskridande verksamheter finns och vad har landstinget för utvecklingsmål för dessa?
- Hur planerar landstinget att arbeta med och utveckla nationella och internationella samarbeten?

² *Konstnär – oavsett villkor?*, SOU 2018:23, sid 406

2 Generella utgångspunkter och kulturplanens disposition

Såväl kultur- som konstnärspolitiskt är Sörmlands kulturutveckling och kulturplan viktig och intressant i KLYS ögon. Sörmland är beläget Stockholmsnära, har såväl flera mellanstora tätorter, mycket landsbygd som väldigt skiftande fördelning av resurser till kulturområdet i sina nio kommuner. Merparten av KLYS medlemsorganisationers medlemmar är verksamma i Stockholmsområdet, och många är bosatta och verksamma i Sörmlands län med omnejd.

Trots det kulturpolitiskt sett relativt fördelaktiga läget ser vi att Landstinget Sörmland liksom många andra regioner har en hel del utmaningar när det gäller att upprätthålla en fungerande kulturell infrastruktur och ett kvalitativt kulturliv som omfattar länets samtliga kommuner. I detta avseende ser vi positivt på att kulturplanen lyfter flera aspekter på att hantera detta.

Landstinget presenterar i planen en god översikt över kommunernas kulturliv. Vi vill påminna om risken för att de olika kommunerna kan komma att erbjuda mycket olika förutsättningar för kulturen. Hur skapar landstinget konkreta incitament för likvärdighet i länets kulturella infrastruktur under planperioden? Kan man tänka sig införande av någon form av lägstanivå för kommunala kultursatsningar som fastslås regionalt?

Innehåll och disposition

Vi ser att denna remissversion är förhållandevis grovhuggen i presentation och struktur, och att planen saknar en innehållsförteckning. Innehållet följer i stora drag normen för många av landets regionala kulturplaner idag. Nuvarande upplägg uppfattar vi dock som något ologiskt, och vi hoppas att dispositionen görs om något i slutversionen, så att de kulturpolitiska utgångspunkterna och övergripande strukturfrågor för landstingets förutsättningar och regionala styrning samlas i första hälften av kulturplanen, och redogörelserna för verksamhetsområdena i den andra hälften.

Landstinget hänvisar till att kulturplanen som dokument främst är kulturpolitiskt och ska utvecklas periodiskt, och att planen kompletteras med årliga aktivitetsplaner under planperioden. Detta har vi inga synpunkter på, men vi vill hävda att detta förslag till kulturplan ändå borde tydliggöra bättre hur regionala kulturpolitiska mål, prioriteringar, utvecklingsområden om konkreta insatser förhåller sig till varandra. Det finns också en del obalans i proportionerna mellan hur konstområdena beskrivs och analyseras. Vi noterar att litteraturen får väsentligt mindre utrymme än övriga områden.

Det är bra att "unga kulturyttringar" lyfts i ett särskilt avsnitt med bl a graffiti och dataspel. Planen saknar dock, vad vi kan se, skrivningar om vissa andra konstområden, bl a dramatik, nycirkus och foto. Flera kulturplaner lyfter specifikt flera av dessa områden nuförtiden, även om områdena inte formellt ingår i samverkansmodellens förordning. Kanske är några av nämnda områden tänkta att ingå i vissa satsningar, och kan läggas till i befintliga skrivningar i planens slutversion?

KLYS kommentar och förslag:

- Vi påminner om vikten av kommunal likvärdighet i länet för resursfördelningen inom kulturverksamheter och professionellt kulturutbud till medborgare.
- Vi tror att planen skulle tjäna på att tydliggöra regionala mål, utvecklingsområden och insatser och hur dessa samspelar inom de olika verksamhetsområdena.
- Det saknas skrivningar om bl a dramatik, nycirkus och foto. Kanske kan det förtydligas i vissa prioriteringar ifall även satsningar på dessa områden ingår?

3 Begrepp och definitioner

Vi välkomnar att Landstinget Sörmland i sin kulturplan i många olika sammanhang lyfter de yrkesverksamma kulturskaparna. Landstinget är relativt konsekvent med att i skrivningarna tala om just kulturskapare och inget annat begrepp. Men vi noterar att orden ”professionell” eller ”yrkesverksam” genomgående har utelämnats i planens skrivningar om kulturskapare och de specifika yrkesgrupperna i kulturlivet – något vi hoppas blir åtgärdat i planens slutversion. Vi vill påminna landstinget om vikten av att i en regional kulturplan genomgående begreppsligt tydliggöra en åtskillnad mellan professionella kulturskapare och ideellt verksamma och amatörer.

Konst och konstnär

KLYS förespråkar generellt i regionala kulturplaner användningen av begreppet *professionell* (eller *yrkesverksam*) *kulturskapare* för att beteckna konstnärligt yrkesverksamma inom alla konstområden; såväl fritt verksamma, som institutionsanställda och sådana som kombinerar dessa verksamhetsformer. Vidare förespråkar KLYS, liksom Konstnärsnämnden, att begreppet *konstnär* - när det används - betecknar verksamma inom *alla* konstområden, och inte endast *bild- och formkonstnär*.

Vi ser i planen att landstinget är förhållandevis korrekt i sin begreppsanvändning i hela dokumentet när det gäller orden ”konst” och ”konstnär”, dock med några undantag. I Bild- och formavsnittet (s. 18-20) preciseras begreppet bild- och formkonstnär några gånger, men det finns oklarheter och vi ser gärna att landstinget går igenom avsnittet och renodlar begreppsanvändningen ytterligare. I vissa andra delar av planen används det breda konstnärsbegreppet, men vi ser vissa undantag som t ex på sidan 27 där ordet ”konstområdet” syftar på bild- och formkonstområdet.

Kulturell mångfald

Vi saknar skrivningar i planen om främjandearbetet för kulturell och konstnärlig mångfald, och hur landstinget under planperioden ska arbeta praktiskt för att upprätthålla en bredd och variation i det samlade konstnärliga utbudet i länet, samt hur goda förutsättningar för alla konstområden (även de mindre publika) ska kunna utvecklas i länet. Jfr Unescos konvention till skydd för kulturell mångfald, som Sverige och EU anslutit sig till, och som också har bäring på den regionala nivån.

Kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet och konstnärlig frihet

Förutom ganska diffusa skrivningar på sidan 30 om kulturplanens roll för ”att visa på värdet [i kulturen]” och ”kultur för sin egen skull i livet”, samt på sidan 31 om ”en medvetenhet om kulturens värde” och att inte göra avkall på ”kulturens eget värde”, saknar vi avsnitt i planen som specifikt belyser landstingets definitioner av och syn på *kulturens egenvärde* och *konstnärlig kvalitet*, samt distinktionen mellan amatör- och professionell kultur. Vi skulle gärna se mer utvecklade skrivningar om landstingets strukturellt övergripande arbete för att främja konstnärlig kvalitet och hur den regionala kulturutvecklingen i Sörmland relaterar till det nationella målet om att främja kvalitet och konstnärlig förnyelse, som nämns på sidan 2 i remissförslaget. Positivt är dock att flera delar i teater- och dansavsnitten utförligt beskriver kvalitetsinriktat, konstnärligt utvecklingsarbete för scenkonsten i länet.

Vi saknar några skrivningar i planen om landstingets syn på *konstnärlig frihet*, och om detta lyfts i den regionala kulturutvecklingen både generellt och specifikt på olika vis.

KLYS kommentar och förslag:

- Använd genomgående begreppet *professionell* framför *kulturskapare* om det är det skrivningen handlar om. Korrigera begrepps användningen i alla avsnitt som gäller yrkesverksamma kulturskapare så att det blir konsekvent i hela planen.
- Komplettera med en utförligare redogörelse för begreppet *kulturell mångfald* och hur landstinget ska arbeta för att främja förutsättningarna för samtliga konstområden i praktiken.
- Komplettera med skrivningar om *konstens egenvärde* och hur landstinget ser på *konstnärlig kvalitet* kopplat till det nationella kulturpolitiska målet om att främja kvalitet och förnyelse.
- Komplettera gärna med skrivningar om *konstnärlig frihet*.

4 Samråd med professionella kulturskapare

KLYS värdesätter hur samverkans- och samrådsarbetet tydligt och transparent lyfts fram i kulturplanen i ett specifikt, längre avsnitt (s. 28-29). Vi välkomnar att Landstinget Sörmland sedan 2018 har inrättat en formaliserad, konstområdesövergripande referensgrupp med representanter för både det professionella kulturlivet och civilsamhället i länet. Vi betonar vikten av att en representant för ett konstområde är erkänt yrkesverksam. Vi ser gärna att en samrådsrepresentant för ett konstområde är medlem i någon av KLYS medlemsorganisationer – något som borgar för professionalism och insyn i kultur- och konstnärspolitiska strukturer, både nationellt och regionalt, inom respektive konstområde.

På sidan 29 påpekar landstinget att samverkansstrukturen ska utvärderas i slutet av kulturplaneperioden. Vi tycker att det borde göras oftare än så och vill hävda att det vore på sin plats med löpande årliga utvärderingar av hur kulturskaparsamrådet fungerar, och av utfallet av arbetet.

Vi vill påminna landstinget om att ha arbetsformer för en löpande samverkan mellan samråden, så att informationsutbyte sker naturligt mellan den konstområdesövergripande referensgruppen och de konstområdesspecifika samråden. Vid behov kan KLYS alltid kontaktas för stöd och råd i sakfrågor. Ta gärna hjälp av KLYS särskilda samrådsguide, som vi nämnde ovan i inledningen.

Generellt när det gäller regionala kulturskaparråd vill vi understryka att det är viktigt att samrådet omfattar och representerar dels kulturskapare från det fria kulturlivet, dels anställda vid kulturinstitutioner i länet, och om möjligt dels sådana som kombinerar dessa verksamhetsformer. Det är olyckligt om de institutionsanställda kulturskaparnas erfarenheter och synpunkter inte skulle komma fram på grund av obalans i representationen i kulturskapardialogerna, dvs. om vissa kulturskapare i länet får egen direktrepresentation och dialog, medan institutionsanställda, oavsett anställningsform, kanske bara representeras kollektivt via någon person på ledningsnivå. KLYS understryker vikten av att landstinget beaktar denna problematik och agerar för att lyfta *samtliga* professionellt verksamma kulturskapares röster och perspektiv i länet, oavsett deras anställnings-/verksamhetsform och institutionskoppling.

Som vi nämnde inledningsvis verkar KLYS för att samråden, där yrkesverksamma kulturskapare bidrar som experter, arvoderas. Vi har för ändamålet tagit fram särskilda arvodesrekommendationer i samarbete med våra medlemsorganisationer. KLYS har justerat upp arvodet fr.o.m. 1 januari 2018, eftersom den tidigare relativt låga arvodesnivån legat still i drygt fem år.

KLYS kommentar och förslag:

- Kulturskaparsamråden bör vara öppna för representation från alla professionellt verksamma kulturskapares röster och perspektiv i länet, oavsett deras anställnings-/verksamhetsform och institutionskoppling.
- Representanter för konstområden i referensgruppen bör vara medlemmar i KLYS-organisationer.
- Se till så att konstområdesövergripande samrådet och områdesspecifika samråd samverkar bra.
- Ta hjälp av KLYS samrådsguide, eller kontakta KLYS kansli vid behov av stöd och råd i dialogarbetet med länets professionella kulturliv.

5 Planens kulturpolitiska utgångspunkter och mål

Vi uppfattar avsnitten "Nationella mål" och "Regionala mål, riktlinjer och prioriteringar" på sidorna 2-4 som något otydliga i dispositionen och allt för korthugget formulerade. Bland annat ser vi gärna att landstinget tydligare beskriver sammanhanget kring, och innebörden av "Vision 2022", samt kulturplanens koppling till denna. Det är svårt att förstå vad som är vad i dessa avsnitt. Längst ner på sidan 3 står det "Därför ska vi:" Här undrar vi vad dessa punkter är för något inom ramen för den regionala kulturpolitiken – är det prioriteringar, mål eller vad? Och vilka är "vi"? Det bör framgå mycket klarare i en regional kulturplan.

Genomgående i hela kulturplanen finner vi att landstinget under varje verksamhetsområde hänvisar till de nationella kulturpolitiska målen i olika grad. Detta är inte fel i sig, men blir i våra ögon väldigt allmänt hållet, nästan som ett mantra i planen. Det vore önskvärt med mer specifika och preciserande regionala målformuleringar för varje enskilt verksamhetsområde.

Både länets målbild för kulturen och de sju punkterna (s. 3-4) genomsyras av relativt ospecifika, instrumentella perspektiv på kulturen. Ingen av de fem punkterna säger något om vare sig kulturens egenvärde, kvalitet, professionalism, konstnärlig frihet eller kulturskaparna och deras viktiga roll inom kulturen. Målbilden uttrycker i generella ordalag bl a vad kulturen är nyckel till, vad den kan bidra till, rätten till kultur och tillgänglighet till kultur. Detta är självfallet viktiga saker som ska vara med i skrivningarna, men om inte också förutsättningarna för att skapa kultur lyfts någonstans i skrivningarna blir det i våra ögon mer av tomma ord, eftersom själva existensen av kultur och konst bygger på en kulturell infrastruktur och skäligena villkor för de professionella kulturskaparna och kulturskapandet i sig.

Vi ser på sidan 4 att avsnittet om landstingets regionala mål m m saknar text i denna remissutgåva. Här hoppas vi att landstinget kommer att komplettera med och redogöra för de saker vi påpekar ovan.

Det vore också önskvärt om avsnittet på sidan 2-4 kompletterades med skrivningar om Sörmlands gällande regionala utvecklingsplan (RUS) och hur kulturpolitiken och kulturplanen relaterar till denna.

Utöver avsnittet om FN:s barnkonvention (s. 5-6) noterar vi att Sörmlands kulturplan i de strukturella avsnitten om kulturpolitiken saknar skrivningar som sätter den regionala kulturpolitiken i relation till nationella och internationella kulturpolitiska perspektiv. Däremot är det mycket positivt hur landstinget i flera av avsnitten om verksamhetsområdena lyfter satsningar på internationellt kulturutbyte m m.

Generellt i planen noterar vi också att *barn och unga* och kultursatsningar för denna målgrupp lyfts fram särskilt. Detta är naturligtvis viktigt och inget KLYS motsätter sig i sak, men vi märker att landstinget i denna plan överlag vurmar extra mycket för kultursatsningar för barn och unga samt för äldre, och att

det i vissa avsnitt och skrivningar saknas andra perspektiv och ytterligare målgrupper för vissa av landstingets kultursatsningar. Det är viktigt att en regional kulturplan tydligt är adresserad till samtliga medborgare och alla sorters publikgrupper.

I den partienkät³ som Konstnärernas Riksorganisation och sju andra bild- och formorganisationer gjorde inför valet 2018 svarar samtliga riksdagspartier och F! "ja" på frågan om "svensk kulturpolitik ska följa maktdelningsprincipen om att politiker beslutar om storleken på anslagen men inte över det konstnärliga innehållet". Detta är en central del av *principen om armlängds avstånd*. Det är också värt att notera att alla riksdagspartier anser att kulturområdet är en självklar del av välfärden och att samhället därför ska erbjuda medborgarna kulturverksamhet av *hög kvalitet*. Samtliga partier bekräftar även att man ska ha tillgång till ett mångfacetterat kulturutbud oavsett var man bor i landet.

Principen om armlängds avstånd

Vad vi kan se saknar detta förslag till ny kulturplan helt skrivningar om *principen om armlängds avstånd* och om denna princip ska gälla i den regionala kulturpolitiken i Sörmland under kommande planperiod.

Denna princip ser vi som en grundbult i kulturpolitiken för att upprätthålla den konstnärliga friheten i det professionella kulturlivet. KLYS vill understryka vikten av att ett landsting eller en region i sin kulturplan lyfter fram principen tydligt och övergripande, gärna under egen rubrik i ett separat avsnitt. I anslutning till redogörelser för principen ser vi gärna också skrivningar i planen om det är så att landstinget använder sig av oberoende konstnärligt sakkunniga i bedömningar och beslut om allehanda stöd till konst och kultur i länet. Det vore också önskvärt om det redogörs i planen för hur landstinget i praktiken avser att arbeta för att upprätthålla principen. Omfattar principen även tjänstepersonsnivån på förvaltningar i länet? Och i så fall hur?

KLYS vill påminna om vikten av att länets kommuner antar samma princip i sitt kulturutvecklingsarbete, och att landstingets kulturförvaltning bör verka för detta i sitt löpande arbete.

Kulturens egenvärde och konstnärlig kvalitet

I ovan nämnda partienkät svarar samtliga riksdagspartier och F! "ja" på frågan om kulturen har ett egenvärde som gör att offentliga kulturanslag inte behöver motiveras med andra politiska syften. Partierna är alltså överens om att kulturen i sig är målet. Då konsten får vara fri skapas även förutsättningar för mervärden inom andra områden.

Det är positivt att landstinget på sidorna 30-31 poängterar bl a "kulturens värde" och "kulturens eget värde". Som vi påpekar i avsnitt 3 ovan saknar vi dock ett mer specifikt avsnitt i planen som samlat belyser landstingets syn på kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet och distinktionen mellan amatör- och professionell kultur. Har Landstinget Sörmland någon kvalitetsfrämjande policy för sin regionala kulturpolitik? Vi skulle gärna se mer utvecklade skrivningar om landstinget har ett strukturellt övergripande arbete för att främja konstnärlig kvalitet och hur den regionala kulturutvecklingen i Sörmland relaterar till det nationella målet om att främja kvalitet och konstnärlig förnyelse, som nämns på sidan 2.

I anslutning till utförligare redogörelser för kulturens eller konstens egenvärde samt kvalitetsbegreppet vore det önskvärt om landstinget också tydliggör sin syn på hur kvalitetsbegreppet relaterar till instrumentella aspekter på kulturen, och hur man avser att arbeta under planperioden för att

---

³ http://kulturvalet.se/Kulturvalet2018_partienkat-komplettsvar_13fragor.pdf

upprätthålla kulturens egenvärde och konstnärlig kvalitet i relation till nyttoaspekter på kultur och konkret i länets satsningar på kulturella och kreativa näringar.

Som sagt saknar vi även några skrivningar i planen om landstingets syn på konstnärlig frihet, och om detta lyfts i den regionala kulturutvecklingen både generellt och specifikt på olika vis.

KLYS kommentar och förslag:

- Tydliggör i avsnittet på sidan 2-4 vad som är vad och hur visionen är kopplad till kulturplanen.
- Undvik att verksamhetsmålen blir för allmänt hållna. Det vore önskvärt med mer specifika regionala målformuleringar för varje enskilt verksamhetsområde.
- Var uppmärksam på att inte få en generell slagsida åt barn och unga i planen. Lyft även andra publikgrupper tydligare om mål och insatser även gäller dem.
- Planen saknar skrivningar om *principen om armlängds avstånd*, vilket bör åtgärdas. Tydliggör, gärna i ett separat avsnitt, om armlängds avståndsprincipen kommer att följas i praktiken och om den även avses omfatta förvaltningsnivåns tjänstepersoner. Följer länets kommuner principen?
- Har landstinget någon kvalitetsfrämjande policy för sin regionala kulturpolitik?
- Hur är kopplingen mellan den regionala kulturutvecklingen och det nationella målet om att främja kvalitet och konstnärlig förnyelse?

6 Kulturskarpares villkor och regional konstnärspolitik

Landstinget Sörmlands förslag till kulturplan för 2019-2022 är på det stora hela av mer övergripande och allmänbeskrivande karaktär än flera andra regionala kulturplaner som vi läst. Landstinget hänvisar i planen som sagt till att mer konkreta förslag på insatser presenteras i kommande årliga aktivitetsplaner, vilket gör att det är relativt svårt för KLYS att i detta yttrande mer specifikt analysera och kommentera planen i ett konstnärspolitiskt perspektiv.

Som vi skriver inledningsvis konstaterar regeringens aktuella konstnärspolitiska utredning att "förutsättningarna för konstnärer att etablera sig och verka i landets regioner behöver förbättras".⁴ Detta tycks Landstinget Sörmland glädjande nog ha hörsammat i denna kulturplaneremiss. Vi välkomnar att landstinget i avsnittet "Regional utveckling" på sidan 31 poängterar särskilt att ett tvärsektorieellt, regionalt gemensamt arbete kring "konstnärspolitisk infrastruktur" ska initieras under planperioden "i syfte att förbättra förutsättningarna att kunna vara verksam, leva och bo i Sörmland".

Men trots dessa uttalat goda ambitioner för kulturskaparna i länet, ser KLYS i ett konstnärspolitiskt perspektiv brister i Landstinget Sörmlands kulturplan. Planen saknar särskilda avsnitt eller skrivningar som i mer strukturella ordalag lyfter de professionella kulturskaparna, deras roll i länets kulturliv, distinktioner mellan amatör-, ideell och professionell kultur, samt förutsättningarna i Sörmland för att vara yrkesverksam inom konst och kultur.

Vi finner dock flera positiva skrivningar med fördjupningar kring professionella kulturskarpersperspektiv inom ett antal områden, bl a scenkonstområdet. Vi hade överlag gärna sett mer konkretiseringar framför bitvis allmänt hållna, essäistiska beskrivningar av kulturens innebörd och nytta; gärna i stället mer om landstingets kvalitetsarbete och konstnärspolitiska incitament för en hållbar regional kulturpolitik.

---

⁴ *Konstnär – oavsett villkor?*, SOU 2018:23, sid 406

Liksom regeringens konstnärspolitiska utredning betonar, menar vi att professionella kulturskapare med erfarenheter och kunskaper från sina yrken har avgörande betydelse för konst- och kulturlivets utveckling i en region. Professionell konst och kultur är ofta utgångspunkt och förebild för amatörverksamheter och ideella krafter och initiativ. De yrkesverksamma kan fungera som draglok, katalysatorer och fortbildare i föreningslivet och för medborgarna överlag i kulturlivet.

KLYS ser långsiktigt en fara i att ett motsatsförhållande kan uppstå mellan ideellt driven och professionell kultur, och att ekonomiska hänseenden tenderar att styra den regionala politiken mot kostnadseffektiva lösningar, där föreningsverksamhet och ideell kultur ibland stimuleras mer än professionell kulturutveckling. Risken tror vi är störst i gles- och landsbygd och i kommuner med mindre resurser och kompetens. I detta avseende ser vi, trots de brister vi nämnt, positivt på hur Sörmlands kulturplan framhäver professionella kulturutvecklingsinsatser för hela länet, även utanför tätorterna.

Inventering av kulturskaparna och deras förutsättningar

I planen saknar vi förslag om att under planperioden kartlägga och inventera professionella kulturskapare inom olika konstområden och förutsättningarna att vara yrkesverksam i länet. Vi rekommenderar att det görs en översikt över vilka kulturskapare som är yrkesverksamma inom varje konstart, och vilka som är knutna till de olika kulturinstitutionerna, samt under vilka villkor de utför sina uppdrag och anställningar.

En sådan kartläggning bör vara ett levande dokument att återkommande uppdatera för att skapa en god grund för en välförankrad och utvecklad regional konstnärspolitik, som inger förtroende hos alla inblandade parter. Denna kartläggning bör naturligtvis jämkas med en eventuell kartläggning av länets kulturella och kreativa näringar, som skulle bilda ett heltäckande underlag för den regionala kulturpolitikens företrädare. En regional kartläggning kan med fördel ta sin utgångspunkt i regeringens aktuella konstnärspolitiska utredning.

Kulturskapers ekonomiska villkor och upphovsrätt

Ingenstans i denna remissutgåva finner vi några konkreta skrivningar som lyfter professionella kulturskapers ekonomiska villkor, och vikten av att följa gängse arvodes- och ersättningsnivåer inom olika konstområden när professionella kulturskapare anlitas i regionalt finansierade verksamheter. Detta hoppas vi att slutversionen av planen kompletteras med.

Planen gör säga något om vilka åtgärder som föreslås i sak under planperioden för främjandet av att kunna erbjuda goda villkor för professionella kulturskapare. KLYS skulle gärna se att landstinget formulerar ett särskilt avsnitt i planen, som samlat tar upp konstnärspolitiska sakfrågor, så som just kulturskaparnas ekonomiska villkor. Konkreta hänvisningar bör finnas till KLYS och våra medlemsorganisationers arvodesrekommendationer, t.ex. Författarförbundets som gäller alla yrkesverksamma inom det litterära fältet som anlitas av regionalt finansierade institutioner. Som riktlinje för länets kulturliv bör det påpekas att ersättningar ska följa gällande kollektivavtalsnivåer, även om den som beställer arbetet inte omfattas av dessa.

Upphovsrätten bör nämnas i planen. Förutom att vi gärna ser att landstinget i planen lyfter upphovsrätten i skrivningar som rör digitalisering, bör upphovsrätten även poängteras i mer generella ordalag i särskilda skrivningar om de professionella kulturskaparnas villkor, dvs. vikten av att landstinget värnar om att respektera upphovsrätten i all offentligt arrangerad kultur.

MU-avtalet för bild och form

I planens avsnitt om bild- och form (s. 18-20) hävdar landstinget att man ska ”verka” för att MU-avtalet ”erbjuds utställande konstnärer”. Det är en god ambition, men detta tycker vi ändå är en ganska vag formulering i en kulturplan. Att MU-avtalet i realiteten följs fullt ut är en av de största kulturpolitiska utmaningarna vi har i landet. Många gånger erhåller inte bild- och formkonstnärerna betalt för sin arbetstid vid utställningar, motsvarande hur många andra kulturskapargrupper i den regionalt finansierade kulturen oftast ersätts för instudering och repetitionstid etc. utöver ersättningar för själva verken/föreställningarna.

För bild- och formkonstnärerna är det av största vikt med full tillämpning av MU-avtalet vid länets institutioner och utställningsarrangörer. Planen kunde gärna mer ingående lyfta hur regionala utställare och arrangörer i Sörmland i praktiken ska tillämpa MU-avtalet, eller vilka behov av resurstöd och kompetensutveckling som krävs för att främja tillämpningen av MU-avtalet hos landstingets utställare och andra aktörer med utställningsverksamhet. Vi föreslår att skrivningarna om MU tydliggörs, utvecklas och stärks upp i planen. Se vidare vad vi föreslår för åtgärder i saken i avsnittet om bild och form nedan.

Kompetensutveckling för kulturskapare

Det är bra att kompetensutveckling t ex i musikavsnittet (s. 11) lyfts konkret. Vi saknar dock i planen en samlad redogörelse för landstingets syn på kompetensutvecklingsfrågor gällande de yrkesverksamma kulturskaparna i Sörmland. Vi efterlyser ett tydligt grepp om hur landstinget avser att hantera allehanda kompetensutveckling för kulturskapare som är bosatta och verksamma i länet under planperioden.

Planen bör tydliggöra vikten av kompetenshöjande insatser och eventuella planer på att kulturaktörer med regionalt uppdrag ska ansvara för detta inom respektive område. Här hoppas vi att landstingets aviserade årliga aktivitetsplaner av olika slag ska konkretisera insatserna framöver.

Det vore översiktligt bra för läsaren om kompetensutveckling sätts som en egen underrubrik i ett särskilt avsnitt om de professionella kulturskaparnas villkor, och att det där samlat redogörs för samtliga insatser gällande kompetensutveckling för yrkesverksamma kulturskapare inom alla konstområden.

Vi vill betona att vi självfallet förstår att ett län i Sörmlands storlek resursmässigt inte ensamt kan hantera alla sorters konstnärspolitiska insatser inom samtliga konstområden. Vi hoppas därför att landstinget under planperioden kan utveckla interregional och nationell samverkan av olika slag för att stimulera de professionella kulturskaparna. För att främja just regional yrkeskompetensutveckling är det ett utmärkt sätt att dra nytta av interregionala samarbeten med grannregioner.

Konstnärlig residensverksamhet

Vi välkomnar att Landstinget Sörmland i avsnitten om teater, dans, musik och bild och form beskriver planer för såväl olika interregionala som internationella satsningar för att främja konstnärlig kvalitet och förnyelse i länet. Men vad vi kan se är det bara i musikavsnittet (s. 11) som det konkret talas om residensverksamhet. Här talas det om att musikresidensverksamheten behöver diversifieras, vilket vi ser positivt på. Vi saknar skrivningar om det finns planer på residensprogram inom litteraturområdet.

Det vore önskvärt med närmare skrivningar i planen kring vad landstinget avser att göra mer samlat och konkret under planperioden för residensen, t ex när det gäller samverkan mellan både de regionala kulturinstitutionerna och det fria professionella kulturlivet i länet. Vi ser fram emot att ta del av mer konkreta handlingsplaner för residensen i Sörmland framöver.

Kulturella och kreativa näringar

Vi ser positivt på hur mycket och tydligt Landstinget Sörmland lyfter fram utveckling av kulturella och kreativa näringar (KKN) i detta förslag till ny kulturplan. Det vore önskvärt med skrivningar om landstingets *konstnärspolitiska* perspektiv på regional KKN-utveckling i länet; att i ännu högre grad tydliggöra synergier mellan satsningar på kulturskapare och kulturellerade näringar i länet.

Kulturskaparna utgör kärnan i kulturella och kreativa näringar. Vi skulle i planen gärna läsa mer om hur konstnärligt skapande relaterar till andra politikområden och näringar, och till landstingets generella utvecklingsarbete kring kulturella och kreativa näringar, samt om balansen mellan instrumentella och konstnärliga aspekter på kulturlivet. Planerar Landstinget Sörmland för KKN-samverkan med/mellan kulturella noder, kulturinkubatorer eller konstnärresidens? Finns det interkommunala, interregionala eller nationella samarbeten inom KKN-sektorn som är värda att nämna i planen?

Digitalisering

Vi saknar såväl ett eget avsnitt som några som helst skrivningar om digitalisering i Sörmlands kulturplan. Det vore intressant och relevant i vår allt mer digitaliserade samtid med redogörelser för hur kulturpolitiken ska hantera utvecklingsfrågor kring digitalisering rent konkret i länet under planperioden. Har Sörmland någon generell regional digitaliseringsstrategi? Hur förhåller sig landstingets kulturpolitik i så fall till denna inför kommande planperiod? Hur relaterar regionala konstnärspolitiska ambitioner till digitalisering? Vi finner det anmärkningsvärt att det saknas ett samlat grepp kring digitaliseringen och kulturlivet i kulturplanen, när det t ex i teateravsnittet påpekas att "digitaliseringens möjligheter sceniskt [kommer att] prövas" (s. 9).

Hur avser landstinget att arbeta under planperioden för att utveckla kopplingen mellan kulturskaparyrken och den digitala tekniken? Det vore på sin plats i en regional kulturplan med redogörelser för hur landstinget ser på det faktum att digitaliseringen påverkar de professionella kulturskaparnas villkor och skapar utmaningar när det gäller upphovsrätt, och ersättningar till upphovspersoner. Vilken hållning har Landstinget Sörmland i sakfrågor kring upphovsrätten? Digitaliseringen kunde dessutom med fördel kopplas till skrivningar om utveckling av kulturella och kreativa näringar (jfr avsnittet om KKN ovan).

Finns det tankar kring ett digitalt kompetenscentrum i länet, eller interregionalt, för att kunna utnyttja den nya tekniken? Att t ex musikkonserter ska kunna sändas vidare till fler än de som har möjlighet att åka till konsertlokalen kräver både kunskap och utrustning som inte alla har. Kommer det att satsas så att teknisk utrustning kan tillhandahållas? Detta är en sakfråga som med fördel kan samordnas med närliggande regioner.

KLYS kommentar och förslag:

- Kartlägg och inventera professionella kulturskapare inom alla konstområden och förutsättningarna att vara yrkesverksam i Sörmland.
- Utveckla gärna interregionala satsningar för att hantera kompetensutvecklingsprojekt bättre.
- Komplettera planen med skrivningar om både generella och specifika ekonomiska villkor för professionella kulturskapare i länet.
- Utveckla skrivningarna om MU-avtalet med djupare analys av hur avtalet ska följas och då stärker bild- och formkonstnärernas villkor i länet. Jämka detta med avsnittet om bild och form.
- Komplettera planen med tydligare skrivningar om hur den regionala kulturpolitiken relaterar till regionala satsningar på digitalisering; hur kulturskaparnas yrken relaterar till länets digitala satsningar i praktiken. Gärna i ett separat avsnitt om digitalisering.

- Komplettera planen med skrivningar om att värna upphovsrätten där det är relevant, t ex i skrivningar om digitalisering och om kulturskaparnas villkor.
- Utveckla skrivningarna om kulturella och kreativa näringar och hur kulturskaparna och konstnärspolitiken kopplas till dessa. Problematiska gärna relationen mellan konstnärligt skapande och instrumentella perspektiv.

7 Synpunkter gällande de olika konstområdena

7.1 Professionell teater-, dans- och musikverksamhet (s. 7-12)

Teater och dans

KLYS och Teaterförbundet välkomnar Landstinget Sörmlands ambitiösa arbete med länets scenkonstutveckling i stort och hur detta belyses väl i kulturplanen. Landstinget framvisar en medvetenhet om olika sorters utmaningar på området, och beskriver en rad åtgärder som vi välkomnar. Det är positivt att *hög konstnärlig kompetens* hos upphovspersoner som anlitas betonas, och att landstinget har tydliga ambitioner med att nå ut med scenkonst av god kvalitet i både tätorter och landsbygd, samt att arbetet inriktas mot alla sorters publikgrupper och representation av medborgare.

Planens upplägg för scenkonstavsnittet är bra med tydliga och ingående genomgångar av respektive konststart på scenområdet.

Vi kan konstatera att utvecklingsfrågor som handlar om scenkonstinstitutionerna, arrangörerna och de frilansande scenkonstnärerna i länet får relativt stort utrymme i planen, och att både regionala och interregionala insatser för scenkonsten lyfts fram bra.

Vi saknar skrivningar om kompetensutveckling för scenkonstnärer i länet. Som vi nämnde ovan i avsnitt 6 kan gemensamma kompetensutvecklande insatser utvecklas genom interregional samverkan inom scenkonstområdet

Vi saknar specifika skrivningar i planen och i scenkonstavsnittet om huruvida landstinget avser att göra satsningar som omfattar nyskriven dramatik.

Alla regionala satsningar på att stärka arrangörsledet och nå ut i hela länet inom scenkonsten är viktiga. I en lokal kontext i gles- och landsbygd kan det många gånger vara ideellt verksamma och amatörer som upprätthåller delar av infrastrukturen för scenkonsten, vid sidan av Riksteatern och enstaka kommunala satsningar. I detta avseende är det angeläget att landstinget i sin kulturplan tydliggör gränsdragningar mellan vad som är professionell scenkonstverksamhet och vad som är amatörverksamheter. Och hur offentliga resurser, både regionala, kommunala och nationella, samordnas och fördelas på bästa sätt för en långsiktighet i landstingets professionella scenkonstutveckling.

Vi hoppas att alla scenkonstinsatser som lyfts i planen är tänkta att realiseras under aviserad planperiod, och inte skjuts framåt på obestämd tid eller är ett slags långsiktiga visioner.

Vi vill i övrigt påminna Landstinget Sörmland om den generella problematik som är synnerligen kännbar på scenkonstområdet – att kulturinstitutionerna långsiktigt har svårt att upprätthålla och utveckla verksamheten eftersom uppräknings av medel inte sker i samma takt som löne- och prisökningar.

Musik

KLYS och vår medlem Musikerförbundet/Symf skulle önska en generellt stärkt finansiering av länets musikliv, så att det möjliggör att öka antalet fast anställda musiker, och på så vis undvika att satsningar på frilansande musiker och anställda måste ställas mot varandra. Att enbart ha tre anställda i en länsmusikverksamhet är inte långsiktigt hållbart. Det ökar sårbarheten för verksamheten om någon blir sjukskriven. Risken för hög arbetsbelastning för resten av gruppen ökar om en kugge i det lilla maskineriet måste bytas ut tillfälligt, och huvudansvaret fördelas på de kvarvarande.

Inom projektet Culture Crew kan vi se en ökad sårbarhet av effekten om den upparbetade kontakten försvinner. Det är vällovt att man vill främja arbetsmarknaden för frilansare men vi menar att kvaliteten blir bättre om det finns en större stadig bas att utgå från. Med ytterligare musiker, och utökade instrumentgrupper, går det också att bredda utbudet på ett effektivare sätt än om nya musiker från gång till gång ska hitta former för det som ska framföras. En kortare startsträcka.

Vi finner det lite oklart hur de förväntade kontakterna med de "lokala musikerna" i det intima formatet ska gå till. Såvitt vi kan se nämns inte arrangörsledet i det sammanhanget i planen.

Nätverksträffarna får inte bli till en gratis idébank om de som medverkar gör det i förhoppning att det ska generera arbetstillfällen, och arbetserbjudande därefter uteblir. Men det är bra att man vårdar de musiker som bor i närområdet. Men mängden arbete är trots allt avgörande om det arbetet ska vara värt något och frilansarna kan försörja sig.

I jakten på ny publik kan landstinget kanske reflektera över vilken publikgrupp som inte finns kvar från den tiden när det var en helt annan storlek på musikensembeln. Vart har deras önskemål och behov tagit vägen? Man vill ha en kontinuitet i utvecklingen av den offentliga musikverksamheten men svaret på hur den ska gå till finns kanske i det som man frångått.

I ett avsnitt om musik skulle det vara på sin plats att påminna om att allehanda branschavtal ska följas för alla inblandade parter också inom musiklivet. Det gäller inte minst i samband med digital spridning av konst och musik. Jfr vad vi skriver om ekonomiska villkor och upphovsrätt i avsnitt 6 ovan.

KLYS kommentar och förslag:

- Planeras kompetensutveckling på scenkonstområdet? Komplettera gärna med skrivningar.
- Samla gärna alla skrivningar om utveckling av residensverksamheter på scenkonstområdet.
- Tydliggör gränsdragningar mellan satsningar på amatörverksamheter, ideella och professionella.
- Önskvärt med stärkt finansiering av musikområdet för att höja anställningsgraden i länet.
- Önskvärt med skrivningar om ekonomiska villkor och upphovsrätt inom scenkonst och musik.

7.2 Bild och form (s. 18-20)

Nytt för i år i Kultursamverkansmodellen är att riksdagen har infogat ett helt nytt ändamål: professionell bild- och formverksamhet. För att svara upp mot detta borde Landstinget Sörmland tillföra ett par mål och satsningar på bild- och formkonstområdet.

Bild- och formkonstnärer är en av de konstnärliga yrkesgrupper som har absolut lägst inkomster. [Medianinkomsten för konstnärerna i Sörmland](#) är 12 876 kronor före skatt per månad, trots att många konstnärer har långa akademiska utbildningar. Jämfört med den genomsnittliga månadsinkomsten i länet, som enligt SCB var 23 622 kronor (2014), så är inkomsterna i denna kvinnodominerade sektor

alarmerande låga. Här behövs satsningar som gör det möjligt för bild- och formkonstnärer att vara yrkesverksamma i länet.

Idag tvingas merparten av bild- och formkonstnärerna i landet, även de yrkesverksamma, att producera offentligt finansierade utställningar *utan att få betalt för sin arbetstid*. Att helt och fullt tillämpa avtalet för medverkans- och utställningsersättning ([MU-avtalet](#)) är ett sätt att säkerställa att konstnärer får skäliga ersättningar för den arbetstid de lägger ned vid utställningar.

I juni 2017 lanserades "[Årets konstkommuner 2017](#)", en rikstäckande kommunundersökning för konstområdet. [Sex kommuner i Södermanlands län](#) svarade på enkäten. Det är tydligt att det finns stora utmaningar i länets kommuner och att resurserna inte räcker till. Till exempel är det bara en av de svarande kommunerna, Strängnäs, som entydigt svarar Ja på frågan om de tillämpar enprocentsregeln för konstnärliga gestaltningar. Skulle fler kommuner tillämpa enprocentsregeln och även skriva in regeln i exploateringsavtal och markanvisningar, som i Göteborg, skulle ansvaret för den offentliga konsten delas mellan privata och allmännyttiga byggherrar och fastighetsbolag. På så sätt skulle fler av länets invånare få en mer likvärdig tillgång till offentlig konst.

Kultursamverkansmodellen handlar om att skapa synergieffekter genom samverkan. I den andan borde dialogen och samarbetet kunna stärkas ännu mer mellan landstinget och kommunerna, exempelvis genom att använda Konstnärernas Riksorganisations manual "[Så kan kommunen kvalitetssäkra sin konstpolitik](#)" som innehåller metoder, checklistor och goda exempel från kommuner i hela landet.

KLYS kommentar och förslag:

KLYS föreslår att Landstinget Sörmland i kulturplanen skriver in att den ska:

- Utarbeta en handlingsplan för professionell bild- och formkonst i dialog med konstnärerna.
- Utredda behoven av och möjliga platser för ett resurscentrum för bild- och formkonsten i dialog med konstnärerna.
- Säkerställa att professionella bild- och formkonstnärer som ställer ut i länet erhåller MU-avtalsenliga ersättningar, inklusive arvoden för sina omkostnader och för sin arbetstid.
- Införa en regional MU-avtalspott, liksom i Västra Götalandsregionen, till vilken arrangörer i länet kan söka medfinansiering för att bild- och formkonstnärerna ska få MU-avtalsenliga ersättningar inklusive ersättning för sin arbetstid.
- Stödja kommunerna så att enprocentsregeln kan införas i alla kommuner.
- Utveckla stödfunktioner och metodutveckling i dialog med de kommuner som vill stärka sitt arbete med konstnärliga gestaltningar vid om-, ny- och tillbyggnationer.
- Ge kompetens- och resurstöd så att kommunerna kan använda metoder och verktyg (så som [cultural planning](#)) för att kulturen ska genomsyra samhällsplaneringen, och underlätta för kommuner och privata exploatörer att tillämpa enprocentsregeln för konstnärliga gestaltningar.
- Uppmuntra kommunerna att skriva licensavtal med Bildupphovsrätt i Sverige.

7.3 Filmkulturell verksamhet (s. 12-14)

KLYS och vår medlemsorganisation Oberoende Filmares Förbund (OFF) finner att stycket om filmkulturell verksamhet generellt är välskrivet.

Det är bra att såväl visningsfrågor, barn och ungas filmskapande "filmläskunnighet" och seniorers filmskapande lyfts fram.

I kulturplanen beskrivs vikten av samspel mellan professionella filmskapare och unga talanger men det finns ingen tydlig strategi för att stötta det professionella filmlivet, vilket vi beklagar. För att satsning på ungas filmskapande ska bli långsiktigt meningsfullt tror vi att det behöver vara tydligt för unga filmskapare att det är möjligt att fortsatt etablera sig som aktiv filmskapare i länet. För detta behöver det vara tydligt att landstinget stöttar det professionella filmlivet.

Många regioner har insett hur kraftfull filmproduktion kan vara som medel för regional utveckling och hur mycket filmverksamhet bidrar med både i form av ökning av BRP och i form av regional attraktionskraft. Vi uppfattar tyvärr Sörmlands satsning på film som väl oambitiös.

Vi saknar också dokumentärfilmen i kulturplanen. Dokumentärfilm har ofta en god lokal förankring och kan verka som en lättanvänd länk mellan medborgare och filmskapare. Satsning på dokumentärfilm kan vara ett snabbspår mellan unga filmskapare och professionell bransch och den kan ge god regional exponering.

KLYS kommentar och förslag:

- Avsnittet om filmkulturell verksamhet är välskrivet.
- Länets satsning på filmproduktion är alltför oambitiös och behöver stärkas.
- Vi efterlyser fokus på dokumentärfilm.

7.4 Läs- och litteraturfrämjande (s. 25-27)

Litteratur är en konstform i sig som omfattar mycket mer än bibliotekens verksamheter och läsfrämjande insatser. Därför välkomnar vi att Sörmlands kulturplan har ett eget avsnitt om litteraturen, och att litteraturfrämjande insatser skiljs från specifikt läsfrämjande arbete.

Det är positivt hur landstinget i planen framvisar tydliga, goda ambitioner för litteraturområdet, och en medvetenhet kring vikten av att bygga upp en regional infrastruktur för att stärka litteraturen som konstform. Vi ser gärna mer utvecklade skrivningar i kulturplanen, där landstinget närmare beskriver bl a hur den genom den regionala biblioteksverksamheten samverkar med länets olika yrkesverksamma inom litteraturfältet, med författarnätverk, folkhögskolor etc, och hur planerna för litteratur- och läsfrämjande projekt ser ut i praktiken på sikt.

Konsulentverksamheten och litteraturen

Hur ser främjandearbetet ut för litteraturen som konstform? Vi ser positivt på landstingets idé om att skapa en ny länskulturfunktion för litteraturutveckling. Det är dock oklart i planen om detta bara är en vision eller en skiss till en konkret förslag för planperioden. Här hoppas vi att kommande årliga aktivitetsplan ska klargöra saken.

En litteraturutvecklare skulle kunna arbeta med interregional samverkan på området och även ha en stor betydelse för att stärka samarbetet mellan landstinget och de ideella krafterna när det gäller litteraturen. Vi vill emellertid påminna om att det är viktigt att inte regionala resurser till litteraturen i länet i allt för hög grad går till administrativa kostnader framför reella satsningar som konkret gagnar länets kulturskapare på området.

Nämn yrkesgrupperna inom litteraturen

Även om begreppet *ordkonstnär* som används på sidan 26 inte är felaktigt, är det ett sällan använt begrepp i offentliga dokument, som inte alla i branschen är bekväma med. Vi ser gärna att landstinget i

planens skrivningar om litteraturområdet nämner vilka yrkesgrupper som hör till området. Förutom författare bör bl a dramatiker, översättare, serieskapare och poeter synliggöras som yrkesverksamma inom detta fält i en kulturplan.

Löpande kartläggning av litterärt yrkesverksamma i länet

Har landstinget några planer på att utreda eller kartlägga litteraturområdet och litteraturen som konstform separerat från biblioteks och läsfrämjandefrågor? Vi menar att landstingets litteraturbevakning bör uppdateras regelbundet när det gäller kartläggningen av yrkesverksamma i länet och deras villkor inom den regionala litteraturen. En ständigt uppdaterad kartläggning kvalitetssäkrar förutsättningarna för landstinget att kunna stödja en professionell litteraturutveckling i länet. (Jfr vad vi skriver ovan i avsnitt 6.) KLYS och Författarförbundet tar gärna del av löpande kartläggningar och står till tjänst vid eventuellt behov av informations- och erfarenhetsutbyte.

Arvodesrekommendationer

Vi saknar skrivningar i planen om att följa arvodesrekommendationer för yrkesverksamma inom litteraturen som anlitas offentligt. Det bör i planen läggas till en för litteraturområdet specifik skrivning om att landstinget ska följa Författarförbundets arvodesrekommendationer vid ersättning till litterärt yrkesverksamma för framträdanden i regionalt finansierade arrangemang, samt att landstinget bör uppmana regionala och lokala arrangörer att alltid arvodera professionella kulturskapare vid alla sorters offentliga framträdanden i länet. Vi vill understryka att dessa arvodesrekommendationer är minimirekommendationer, och att vi hoppas att landstinget håller sig till generellt högre nivåer.

Litterärt yrkesverksamma med annan bakgrund

Vi föreslår att det i planen också sägs något om huruvida landstinget avser att arbeta särskilt för att inkludera litterärt yrkesverksamma som har rötter i andra länder, och om insatser planeras för nyanlända professionella kulturskapare i länet. Planen borde även där det är relevant specifikt redogöra för eventuella insatser i saken inom respektive verksamhetsområde.

Resursfördelning och geografisk spridning

Vi vill för övrigt påminna om, och betona vikten av att insatserna för litteraturen som konstform sprids och fördelas geografiskt i länet.

KLYS kommentar och förslag:

- Vi saknar en djupare och mer utförlig redogörelse i planen för litteraturen som konstform, separerat från biblioteksfrågor och läsfrämjande. Disponera gärna om nuvarande avsnitt.
- Bra förslag att utveckla regional konsulentverksamhet specifikt för litteraturutveckling i länet och interregionalt. Men oklart i planen om detta ska realiseras under perioden.
- Nämn i planen de olika yrkesgrupper som finns inom litteraturfältet.
- Gör gärna en kartläggning av litteraturområdet, och kartlägg gärna löpande de litterärt yrkesverksamma i länet.
- Komplettera planen med litteraturspecifika skrivningar om avtal och arvodesrekommendationer för yrkesverksamma inom litteraturen.
- Skriv om det planeras för satsningar för nyinflyttade yrkesverksamma med rötter i andra länder.
- Fördela insatser för litteraturen proportionerligt i hela länet.

8 Sammanfattande synpunkter

Landstinget Sörmlands förslag till kulturplan för 2019-2022 är av mer övergripande och redovisande karaktär än många andra regionala kulturplaner vi läst. Landstinget hänvisar i planen till att mer konkreta förslag på insatser presenteras i kommande årliga aktivitetsplaner, vilket gör att det är relativt svårt att mer specifikt analysera och kommentera planen i ett konstnärspolitiskt perspektiv.

Planen är i våra ögon generellt välskriven. Den är särskilt fördjupande inom vissa områden, bl a scenkonstområdet. Det är i flera stycken en essäistisk och journalistisk stil och ton i texten, vilket inte är något negativt i sig, men vi hade gärna sett mer konkretiseringar framför bitvis allmänt hållna, ordrika beskrivningar av kulturämnets innebörd och nytta.

Landstinget borde i sin kulturplan självklart påpeka ifall *principen om armlängds avstånd* gäller i den regionala kulturpolitiken i Sörmland. Och planen borde lyfta mer om landstingets syn på *kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet* och konstnärspolitiska incitament för *konstnärlig frihet* och en hållbar regional kulturpolitik.

Vi värdesätter att Landstinget Sörmland har inrättat en konstområdesövergripande referensgrupp för det professionella kulturlivet, samt hur samrådsstrukturerna redovisas tydligt i planen. KLYS ser gärna ett utförligt, löpande informationsutbyte med KLYS i konstnärspolitiska frågor, konstnärsrepresentation i samråden, och om det konkreta utfallet av länets samrådsarbete med kulturlivet.

Vi välkomnar landstingets aviserade satsningar på kulturella och kreativa näringar. Vi ser dock gärna att de professionella kulturskaparna lyfts tydligare i detta sammanhang, och att landstinget bättre beskriver i planen hur konstnärliga och instrumentella perspektiv ska balanseras för att garantera långsiktighet i satsningarna, och hur samverkan mellan kulturen och andra politikområden i länet ska fungera.

Vi vill slutligen tacka Landstinget Sörmland för att vi getts tillfälle att ta del av remissutgåvan av den kommande kulturplanen och lämna detta yttrande. Vi ser fram emot fortsatta samtal om kultur- och konstnärspolitiska frågor, både med kulturförvaltningens tjänstepersoner och regionala politiker.

För KLYS,

Carl Liungman
Regionalpolitisk sekreterare

KLYS – EN SAMLAD RÖST FÖR SVERIGES KULTURSKAPARE

Sveriges Författarförbund, Dramatikerförbundet, Svenska Journalistförbundet, Sveriges Läromedelsförfattares Förbund, Konstnärernas Riksorganisation, Svenska Tecknare, Svenska Fotografers Förbund, Föreningen Svenska Tonsättare, SKAP, Svenska Musikerförbundet, Symf, Teaterförbundet för scen och film, Svenska Regissörsföreningen, Oberoende Filmares Förbund, Unionen, fackklubben vid SR, SVT och UR

Alströmergatan 12, 7 tr, 112 47 Stockholm, +46 (0) 702621938 (reg.pol.sekr.), klys@klys.se, www.klys.se